

Jacqueline van der Kloet

BOLLENWIJZER

TOVEREN MET BOLLEN
EN VASTE PLANTEN

Inhoud

Woord vooraf	9
DE BASIS	
De geschiedenis van de bol	17
Wat is een bol?	21
Veel werk? Mwahh...	25
Bollen voor beginners 1	29
Bollen voor beginners 2	31
Gereedschap	35
Kleur	39
Wit	41
Grijs & grijsgroen	43
Blauw & blauwgroen	45
Mijn lievelingskleur is blauw	47
Groen & groengeel	51
Geel	53
Oranje	55
Wie wil er nou oranje?	57
Roze & rood	61
Paars & violet	63
Bollen voor de liefhebber 1	65
Bollen voor de liefhebber 2	71
AAN DE SLAG	
Plannen en planten	77
Traditioneel of eigentijds?	81
Een nonchalant resultaat, zo doe je dat	83
Meerjarenbloei algemeen	85
Meerjarenbloei van tulpen in de border	89
De beste tulpen voor meerjarenbloei	93
Bollen in het gras	95

Cyclamen hederifolium

Prima partners in februari	97
Prima partners in maart en april	103
Prima partners in mei	109
Najaarsbollen	111

OVERAL BOLLEN

Bollen in potten	119
Balkons, voorjaar	123
Balkons, zomer	127
Welke bol waar?	131
Aantallen per vierkante meter	135
Geveltuintjes	139
Bollen voor groene daken	143
Bollen voor bijen	147
Duurzame zomerbollen	153
Bolbloemen in boeketten	157

UIT DE PRAKTIJK

Keukenhof	165
Floriade 2022	171
Duitsland	177
Clumber Park, Groot-Brittannië	181
Lurie Garden, Verenigde Staten	187
Shinko Central Square, Japan	193

MIJN KEUZE

Voorjaarsbloeiende bollen	203
Zomerbloeiende bollen	225
Herst- en winterbloeiende bollen	231

Fijne adressen	239
Colofon	240

Dahlia 'Verrone's Obsidian' met *Rudbeckia hirta* 'Prairie Sun'
en *Panicum virgatum* 'Fontäne'

Woord vooraf

Als beginnend tuin- en landschapsontwerper weet je weinig over planten. Er wordt tijdens de opleiding zeker aandacht aan beplanting geschonken, maar dan vooral aan bomen, heesters en vaste planten. Bloembollen komen niet of nauwelijks aan bod en de afgestudeerde ontwerpers die iets over bollen weten, zijn op de vingers van één hand te tellen. En vaak worden steeds weer dezelfde soorten en variëteiten van stal gehaald.

Bij mij liep het anders, onder andere omdat ik vanaf het begin van mijn loopbaan altijd een tuin heb gehad om in te kunnen experimenteren. Die experimenten bestonden in de eerste jaren hoofdzakelijk uit combinaties van vaste planten, maar gaandeweg 'ontdekte' ik eerst de voorjaarsbollen en daarna de overige groepen bollen. Daarna was er geen houden meer aan. Vanaf dat moment maakte ik ieder jaar een pelgrimage naar de Keukenhof in Lisse om het assortiment aan voorjaarsbollen in al hun glorie op de voet te volgen, daaruit keuzes te maken en daarmee weer proeven te doen in eigen tuin. In die tijd was er op de Keukenhof ook nog een zomershow. Ook daar ging ik trouw naar toe om alle kennis over bollen in me op te nemen.

De resultaten van mijn tuinexperimenten gebruikte ik weer in allerlei projecten en zo kreeg ik langzamerhand bekendheid als 'de bollenmevrouw'. Ik werd gevraagd een bijdrage te leveren aan allerlei grote tuinen, parken en tijdelijke exposities waarin bollen een belangrijk aandeel moesten hebben. Die bollenkennis heeft mij over de hele wereld gevoerd, van Japan en China tot de Verenigde Staten en van Zweden tot Duitsland, Engeland en Italië. Een aantal van die projecten wordt in dit boek uitgebreid beschreven en natuurlijk ontbreken ook de in eigen land gerealiseerde opdrachten niet.

De meest recente opdracht omvat de bollenbeplanting voor de Floriade 2022 in Almere. Dit is een enorm project, want op pakweg 60 ha is er ruimte genoeg voor allerlei combinaties van voorjaars- en zomerbollen. Toen ik de

plannen eenmaal gemaakt had, werd ik ook gevraagd om de aanplant van die bollen te begeleiden. Daarvoor werden groepen vrijwilligers van *Groei & Bloei* die in de directe omgeving van Almere wonen, opgeroepen om te komen helpen planten. Die vrijwilligers zijn allemaal fervente tuinliefhebbers. Maar uit de vragen die ze stelden, bleek maar al te vaak dat de meesten weinig basiskennis over bollen hadden en soms ook geen idee hadden wat ze in de grond stopten en hoe diep de bollen geplant moesten worden.

Dat was voor mij de aanleiding om een handzaam, to the point en makkelijk leesbaar boek over bollen te schrijven, waarin alle bollen die in een jaar tijd bloeien achtereenvolgens aan de orde komen. Het is niet alleen bedoeld voor de vrijwilligers uit Almere die dit jaar en hopelijk ook volgende jaren het resultaat van hun noeste arbeid kunnen bewonderen, maar ook voor iedereen die meer wil doen met bollen in zijn tuin.

Jacqueline van der Kloet

Helleborus orientalis met tulpen 'Daydream'

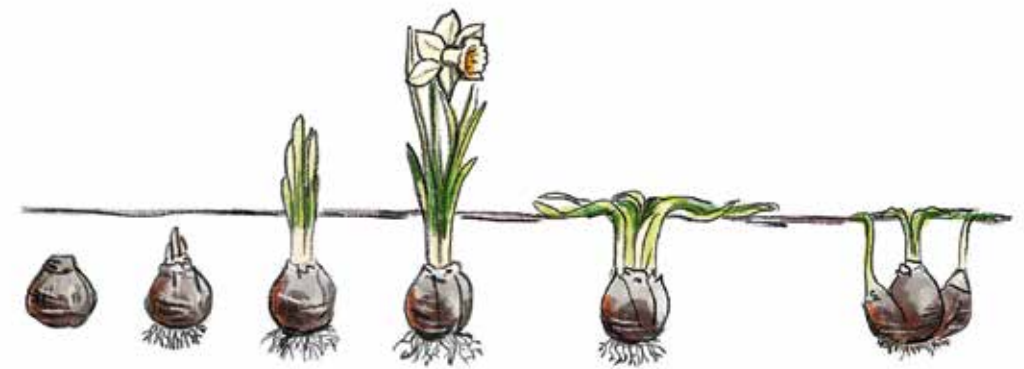

Wat is een bol?

De term 'bollen' verwijst niet alleen naar 'echte bloembollen' zoals tulp en narcis, maar ook naar zogenaamde stengelknollen, wortelknollen en wortelstokken. Eigenlijk zou het praktischer en ook minder verwarrend zijn om als verzamelnaam 'geofyten' te gebruiken, wat zoveel betekent als 'planten met een ondergrondse voedselopslag'. Voor het gemak houden we het hier bij 'bollen'. Een (echte) bloembol is een meestal bolvormig, maar in sommige gevallen ook meer langwerpige ondergrondse deel van een toekomstige bloem. Deze bloem zit als miniversie al verwerkt in het centrum van de bol. Als je de bol precies doormidden zou snijden, is dat zichtbaar. Daaromheen zitten witte, vlezige schijven, zoals bij een ui, die 'rokken' worden genoemd. In deze rokken zit al het voedsel opgeslagen dat nodig is om de babybloem uit te laten groeien tot een volwassen bloem. Om de rokken heen zit een bruinige, papierachtige schil die de rokken en dus ook de bol beschermt.

Een stengelknol is een verdikte stengel waarin voedsel zit opgeslagen. Onder aan die verdikte stengel zit een bolschijf en het geheel is ingepakt in een schil. Voorbeelden van stengelknollen zijn krokus, blauw druifje en gladiool. Wortelknollen zijn gezwollen stengels of wortels waarin voedsel zit opgeslagen. Voorbeelden daarvan zijn voorjaarsanemoontje (*Anemone blanda*), dahlia en knolbegonia. Wortelstokken zijn meestal horizontaal groeiende, gezwollen ondergrondse stengels waarin ook weer voedsel zit opgeslagen. Voorbeelden daarvan zijn irissoorten, pioenroos en *Canna* (Indisch bloemriet).

Krokus met stengelknol

Dit lijkt een nogal technisch verhaal maar toch handig om te weten omdat iedere groep een andere plantdiepte verlangt. De 'echte bloembollen' plant je op een diepte van twee tot drie keer hun hoogte: een bol van 4 cm moet dus ongeveer 10 cm diep geplant worden. Stengelknollen worden geplant op een diepte van 5 cm en wortelknollen op een diepte van 2 cm. De laatste groep krijgt dus maar een klein laagje aarde over zich heen. Wortelstokken ten slotte willen doorgaans graag horizontaal geplant worden op een diepte van 10 cm, behalve de pioenroos, die weer ondiep wil staan, op ca. 2 cm in de grond.

Bollen kun je het beste toevoegen aan een bestaande beplanting, als tweede laag. En anders dan vaak gedacht wordt, is dat niet alleen voorbehouden aan het voorjaar, maar zijn er ook bollen voor de zomer, het vroege en late najaar en voor in de winter. Al die verschillende groepen komen in dit boek aan bod met zo veel mogelijk informatie over soorten, kleuren, standplaats, combinaties en technische details. Dit alles met het doel om aan te tonen dat bollen onmisbaar zijn; ze voegen in alle seizoenen net dat extra accent toe waardoor een bosrand, een border of zelfs een bloembak bijzonder wordt, anders dan anders. En hoe meer je ermee experimenteert en erover te weten komt, hoe leuker het is om er nog verder in te duiken.

Tulipa saxatilis

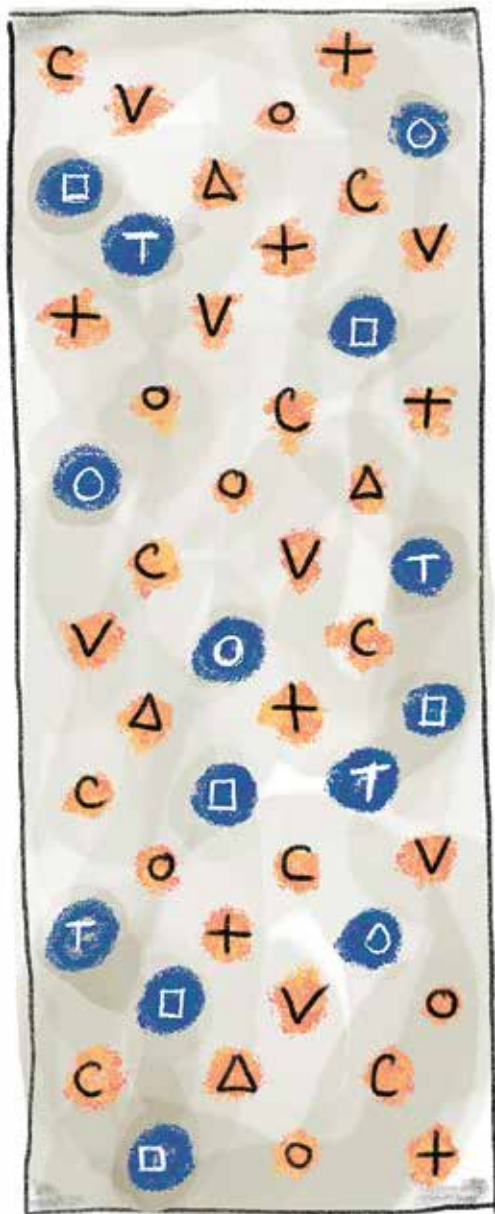

Bollen voor beginners 1

Voor wie nog niet eerder met bollen aan de slag is geweest, is het handig om een lijstje te hebben met 'makkelijke' bollen. Bollen waarmee het eigenlijk niet fout kan gaan, al plant je ze op hun kop en minder diep dan eigenlijk verantwoord is. Bij de voorjaarsbollen zijn dat:

<i>Allium aflatunense</i> 'Purple Sensation' (sierui)	zon	
<i>Allium cowanii</i> (sierui)	zon	
<i>Allium moly</i> (sierui)	zon	pot
<i>Allium neapolitanum</i> (sierui)	zon	
<i>Allium nigrum</i> (sierui)	zon	
<i>Allium roseum</i> (sierui)	zon	pot
<i>Allium sphaerocephalon</i> (trommelstokje)	zon	
<i>Allium tuberosum</i> (Chinese bieslook)	zon	
<i>Allium unifolium</i> (sierui)	zon	pot
<i>Allium zebdanense</i> (bochtig look)	zon	
<i>Chionodoxa forbesii</i> 'Pink Giant' en 'Blue Giant' (sneeuwroem)	zon	pot
<i>Chionodoxa luciliae</i> en <i>luciliae</i> 'Alba' (sneeuwroem)	zon	pot
<i>Chionodoxa sardensis</i> (kleine sneeuwroem)	zon	pot
Crocus in vele soorten en variëteiten (krokus)	zon	pot
<i>Geranium tuberosum</i> (knolooievaarsbek)	zon	
<i>Hyacinthoides</i> in wit, blauw en roze (boshyacint)	zon	
<i>Muscari</i> in vele soorten en variëteiten (blauw druifje of druifhyacint)	zon	pot
<i>Puschkinia</i> (bushyacint)	zon	pot
<i>Scilla</i> (sterhyacint)	zon	

Van links naar rechts en van boven naar beneden: *Allium unifolium*, *Allium zebdanense*, *Chionodoxa forbesii* 'Blue Giant', *Chionodoxa sardensis*, *Crocus chrysanthus* 'Cream Beauty', *Geranium tuberosum*, *Hyacinthus* 'Pink Festival', *Muscari aucheri* 'Magic White', *Scilla siberica*

○ = 6 CROCOSMIA

+ = 7 GEUM

Δ = 4 RUDBECKIA

V = 7 KNIPHOFIA

C = 9 CAREX

T = 4 GAURA

□ = 6 PYCNANTHEMUM

○ = 4 ANEMONE

Wie wil er nou oranje?

Zoals blauw een kleur is waar vaak om gevraagd wordt, zo is oranje een tint die niet op veel bijval kan rekenen bij de tuinliefhebbers. Te veel aandacht vragend, te veel uit de toon vallend bij andere kleuren, of gewoon 'niet mooi'. Dat is jammer want met goede ondersteunende kleuren kan oranje een kleur zijn die veel warmte uitstraalt, vrolijk is en daarnaast weer eens een ander beeld geeft dan het geijkte roze-paars-blauw.

Voor de Floriade van 2022 in Almere maakte ik een border met oranje als hoofdkleur en groen, brons en wit als nevenkleuren. Er zijn niet zo heel veel plantensoorten in oranje, dus koos ik er vier in relatief grote aantallen:

- *Crococsmia* 'Twilight Fairy Crimson' (montbretia, 60 cm, augustus-oktober, bronskleurig blad)
- *Geum* hybr. 'Prinses Juliana' (nagelkruid, 50 cm, mei-augustus)
- *Kniphofia* hybr. 'Fireglow' (vuurpijl, 60 cm, augustus-oktober)
- *Rudbeckia triloba* 'Prairie Glow' (zonnehoed, 100 cm, juni-oktober)

Voor het bronzen accent viel de keus op:

- *Carex testacea* 'Prairie Fire' (zegge, 40 cm, jaarrond bronskleurig blad)

En voor het helderwit nam ik:

- *Anemone* hybr. 'Honorine Jobert' (Japanse anemoon, 80 cm, juli-oktober)
- *Gaura lindheimeri* 'Snowbird' (80 cm, juni-oktober)
- *Pycnanthemum tenuifolium* (bergmunt, 40 cm, juli-oktober, bijenplant!)

BASISPLAN MET VASTE PLANTEN

Paars & violet

Paarstinten zijn er vele: van lichtviolet tot diep paarsrood, oftewel een schakering die begint met bijna-koele tinten en eindigt in warme tinten. Binnen de groep 'warme tinten' valt er niet zoveel te combineren met geel en oranje want die kleuren gaan meestal niet goed samen met paars. Roze en rood zijn betere opties naast alle kleurschakeringen binnen de kleur paars zelf. Uitgesproken paarse voorjaarsbollen zijn bijna allemaal te vinden bij de *Allium*. Vrijwel alle paarse sieruien vinden goede buurplanten in saliesoorten die vrijwel in dezelfde periode bloeien: *Salvia nemorosa* 'Maienacht', 'Ostfriesland', 'Caradonna' zijn er daar een paar van; in kleur aansluitend op de kleur van de sieruien, maar in bloeiwijze totaal verschillend: ijle aarvormen tegenover de imposante ronde bloemhoofden van de sieruien. Ook een aanrader in combinatie met paarse sieruien: *Lunaria annua*, judaspenning, met flinke toortsen paarse bloemen of de roodbladige variant, *Lunaria anna* 'Chedglow'. In de zomer komt het paars (weer) van dahlia's en daarmee gaat de fragiele roze kattenstaart (*Lythrum virgatum*) goed samen. Of een in de nazomer bloeiende aster zoals de roze *Aster amellus* 'Rosa Erfüllung' of de paarse *Aster tataricus* 'Jindai' die tot in november doorbloeit.

Violet is een bescheiden warme kleur en een mooie afsluiting aan het eind van deze reeks. Violet raakt in de zomertuin snel op de achtergrond omdat er zoveel andere kleuren zijn die dan om aandacht vragen. Maar in september, als de tuin een stapje terugdoet, kun je vrij plotseling zomaar de violette bloemen van *Colchicum* 'Waterlily' zien verschijnen. In mijn tuin staan ze in een rand van *Geranium* 'Johnson's Blue' die dan al lang uitgebloeid is maar toch nog mooi in zijn blad zit en daarmee een sobere en passende ondergrond vormt. Violet en groen: altijd doen!

Van links naar rechts en van boven naar beneden: *Geranium tuberosum*, *Allium* 'Violet Beauty', *Colchicum* 'Waterlily', *Dahlia* 'Karma Lagoon' met *Verbena bonariensis*

voorjaarsbollen. Al in een heel vroeg stadium is besloten om die invulling op een speciale manier aan te pakken: alle kavelranden worden onderdeel van het principe van een 'arboretum', officieel een 'bomentuin' waarin bomen op alfabet naast elkaar gezet worden, maar in dit geval met een aanvulling van heesters, vaste planten en bollen. Van west naar oost en van noord naar zuid gaan alle kavels onder een bepaalde letter vallen, beginnend met de A in de noordwesthoek en eindigend met de Z in de zuidoosthoek. Omdat er meer kavels (192) zijn dan letters in het alfabet (26) vallen meerdere naast elkaar gelegen kavels onder dezelfde letter en gaan op een bepaald moment over in de volgende letter. Per kavel is de letter leidend voor de daar toe te passen beplanting. Zo ontstaan er dus bijvoorbeeld A-kavels met daarin een combinatie van *Acer*, *Astilbe*, *Aconitum*, *Anemone* en *Allium*. Wetenschappelijke (Latijnse) namen zijn leidend. En in dit geval praat je dan over esdoorn, pluimspiraee, monnikskap, anemoon en sierui. Op die manier komt een levende bibliotheek tot stand, enorm interessant voor de plantenliefhebber die hier werkelijk een zeer uitgebreid assortiment aan planten voorgeschoteld krijgt, omdat de invulling voor iedere kavel anders is.

De opdracht voor het samenstellen van deze beplantingsplannen werd gegeven aan een klein team, waarvan ook ik deel uitmaakte. Met ons drieën puzzelden we heel wat af om te proberen per kavel steeds een wisselend beeld te creëren. Behalve het gebonden zijn aan een letter waren er ook nog andere voorwaarden waaraan voldaan moest worden. De combinaties moesten geschikt zijn voor openbaar én particulier groen, de vier seizoenen moesten zo veel mogelijk vertegenwoordigd zijn en de toe te passen planten moesten ook andere functies hebben dan alleen maar decoratieve. Vereisten als eetbaar, geurend en aantrekkelijk voor insecten en vogels stonden ook hoog op de lijst. Maar misschien wel de allerbelangrijkste factor waarmee rekening moest worden gehouden waren de plaatselijke omstandigheden. De grond is rijk, soms behoorlijk kleiig en ook niet al te best gedraineerd; dus er wordt veel vocht vastgehouden. Funest voor bepaalde soorten zoals *Agastache* (anijsnetel) en *Echinacea* (zonnehoed), want zij willen juist graag drogere grond en zullen hier geen grote overlevingskansen hebben. Omdat duurzame beplanting hier een must is, werden deze soorten niet opgenomen in de totaalijst van te gebruiken planten.

Het hele proces van plannen maken nam ruim twee jaar in beslag. In juni 2020 was het eindelijk zo ver dat de eerste kavelranden beplant konden gaan worden met heesters en vaste planten. De meeste bomen waren al in voorafgaande jaren op hun plek gezet. Ik werd gevraagd voor de begeleiding van deze aanplant en zo werden in de daaropvolgende periode van bijna twee jaar ruim 180.000 vaste planten en vele tienduizenden heesters geplant. Daar kwamen in het najaar van 2021 nog eens meer dan 400.000 voorjaarsbollen bij – een enorm uitdagend en leerzaam proces dat zijn bekroning krijgt in de maanden april tot oktober 2022 wanneer de eerste fase van de aanplant in bloei komt. In de jaren erna kan het geheel alleen maar mooier worden en mogen de toekomstige bewoners van de wijk 'Hortus' zich gelukkig prijzen dat ze in zo'n gevarieerde en jaarrond interessante groene wijk komen te wonen.

Duitsland

Een reeks van projecten in Duitsland had zijn oorsprong in de EXPO 2000 in Hannover, waar ik het beplantingsplan maakte voor de Nederlandse inzending. Die bestond uit een markant gebouw van MVRDV dat midden in een gigantische bloemenweide stond. In de zomer was die weide op zijn mooist met combinaties van wilde planten, grassen en zomerbollen, voornamelijk donkerrode dahlia's. Dat viel op en dat bleek uit een telefoontje, in september, van Freifrau Viktoria von dem Bussche, eigenaresse en bewoonster van Schloss Ippenburg in Bad Essen, een dorpje achter Osnabrück. Ze vertelde dat ze net begonnen was om op haar gigantische domein zomerexposities met voorbeeldtuinen in te richten; en meteen kwam de vraag of ik daaraan mee wilde doen.

Het duurde nog tot 2004 voordat ik daar tijd voor had, maar daarna werd ik ieder jaar gevraagd en bedacht iedere keer iets anders volgens een wisselend thema. Toen kwam het jaar 2009 en werd duidelijk dat Schloss Ippenburg in 2010 onderdeel zou worden van een zogenaamde 'Landesgartenschau': een doorlopende expositie, van april tot oktober, waarin planten en combinaties van planten de rode draad vormen. De Freifrau ging helemaal los en liet hele gazons omploegen om een zo kleurrijk, uitbundig en ook volledig mogelijk aanbod aan plantencombinaties te kunnen laten zien. Zo werd het hele voorplein van het kasteel, voorheen een sobere grasvlakte, omgetoverd tot een enorme bloemenzee en kwamen er aan de achterzijde van het kasteel extra vasteplantenborders als begeleiding van de centrale as naar het achterliggende park.

Er was dus werk aan de winkel want het hele pakket aan voorjaars- zomer- en najaarsplanten moest in de plannen verwerkt worden en dat betekende naast een basis van vaste planten ook een toevoeging van voorjaars- en zomerbollen en een- en tweejarige seizoensplanten. Met twee vriendinnen uit het vak verbleef ik in november 2009 twee weken lang op het kasteel (badkamers met 'gouden kranen', hemelbed-

Lurie Garden, Verenigde Staten

Mijn eerste buitenlandse opdrachten kwamen in de jaren 1990 toen ik langzamerhand meer bekendheid begon te krijgen als specialist op het gebied van bloembollen. Maar die reikten niet veel verder dan de grenzen van Europa en ik was dus ook heel trots en verrast toen er in 2005 een aanvraag kwam uit de Verenigde Staten. Piet Oudolf, die ik op dat moment al een aantal jaren goed kende, was gevraagd voor het beplantingsplan van Lurie Garden, een onderdeel van Millennium Park in Chicago. Zijn plan was als altijd indrukwekkend en oogste veel lof, maar wat er aan ontbrak was een duidelijk voorjaarsaccent.

In Chicago zijn de winters behoorlijk koud en lang, en iedereen snakt in april, als de wereld daar langzaam weer ontdooit, naar kleur en vrolijkheid. De link met bollen was snel gelegd en dus kreeg ik de vraag om een bijpassend en duurzaam bollenplan te maken dat qua sfeer zou aansluiten op het basisplan van vaste planten en grassen. Duurzaam betekent in dit geval een bollenplan bestaande uit soorten die geschikt zijn voor verwildering of meerjarenbloei en die je dus maar één keer hoeft te planten om er vervolgens jarenlang plezier van te hebben. En zo geschiedde en was het logische vervolg dat ik in september 2005 naar Chicago vloog om de aanplant van de bollen te begeleiden.

De resultaten waren volgens verwachting en de toenmalige verantwoordelijke voor de beplantingen in Lurie Garden hield me de eerste jaren regelmatig op de hoogte van de ontwikkelingen. Maar toen kwam er door omstandigheden een andere verantwoordelijke en vlak daarna weer één en langzaam verdween het project naar de achtergrond.

In de zomer van 2018 was ik weer in Chicago, nu als keynotespeaker op de Garden Writers Conference en omdat ik in de buurt van Millennium Park logeerde ging ik er op een dag weer naartoe en trof in Lurie Garden Laura Ekasetya, de toenmalige beheerder. Een dynamische en zeer betrokken dame die al snel met de vraag kwam

of het niet eens tijd werd om het hele bollenplan uit 2005 weer onder de loep te nemen. Er was in de loop van de jaren het een en ander verdwenen, er moest een frisse wind waaien en er was budget, dus dit voorstel was niet aan dovemansoren gezegd. We maakten de afspraak dat ik in de periode waarin de meeste bollen zouden bloeien, zo rond eind april, begin mei, langs zou komen om een inventarisatie te doen en dat er op basis daarvan een aangepast voorjaarsbollenplan gemaakt zou worden.

Begin mei 2019 arriveerde ik in Chicago bij nog bijna winterse temperaturen. De dag erna was het al een stuk warmer en aan het eind van de week kon je in T-shirt buiten lopen. De bollen ontwikkelden zich in hetzelfde tempo en dus was het een uitgelezen moment om een idee te krijgen van wat er nog over was van het oorspronkelijke plan en waar aanvulling nodig was. De staf van Lurie Garden had in de aan mijn komst voorafgaande weken nauwkeurig bijgehouden wat er aan bollen in bloei gekomen was. Zo kreeg ik een vrij nauwkeurig beeld van de totale bloei van de voorjaarsbollen.

Tijdens mijn bezoek bediscussieerden we ook nog verschillende opties voor nieuwe aanvullingen en daardoor was het vrij gemakkelijk om op een aantal deelplannen de hele Lurie Garden in kaart te brengen, toen ik weer terug in Nederland was. Die deelplannen op A3-formaat (30 x 42 cm) liet ik plastificeren om bij aanplant in het najaar goed werkbaar basisinformatie bij de hand te hebben.

De totaalijst van nieuw aan te planten bollen kwam uit op bijna 60.000 stuks en dankzij de welwillende medewerking van een bevriende Nederlandse bollenleverancier kon in juni 2019 alles bij elkaar gezocht worden en klaargemaakt voor verschepping naar Chicago. Tegelijkertijd ging de staf van Lurie Garden onder leiding van Laura aan de slag met een gedetailleerd programma: dagen van aanplant met groepen vrijwilligers en scholen, een aantal rondleidingen door de tuin en een lezing over de toepassing van de nieuwe bollen op deze bijzondere plek.

Toen ik er in oktober opnieuw kwam, was alles tiptop geregeld; het weer zat mee, we hadden iedere dag voldoende mensen om te planten en de bollen waar het eigenlijk om draaide, arriveerden precies op tijd.

De allereerste actie was het mixen van bepaalde soorten die we als mengsel met een extra lange bloeitijd wilden aanplanten; een activiteit die altijd weer veel verbazing en hilariteit opwekt want ook de meeste Amerikanen zijn nog steeds gewend om

Allium christophii
Sterrenlook

Dit is een van de vele sieruiensoorten. Op 40 cm hoge stengels verschijnen grote, doorzichtige ronde bloemen met een lila kleur. Verlangt volle zon en bloeit vanaf eind mei. Mooi als accent tussen net iets lagere of later in bloei komende vaste planten. Zet de bollen niet te dicht op elkaar; het is mooier als de bloemen elkaar niet raken als ze in bloei komen. Dit is een soort waar bijen dol op zijn. Als de bloemen zijn uitgebloeid, blijven de ingedroogde zaadbollen nog heel lang een interessant beeld geven.

Allium amethystinum
'Forelock'
Sierui

Valt op door zijn merkwaaardige bloemvorm: in het begin min of meer eivormig waarna zich een sprieterige kuif, zoals van een pauw, op het bovenste deel van de bloem ontwikkelt. De kleur is ook merkwaardig: eerst groenig, daarna purperrood met paars. Met een hoogte van ruim een meter is dit een echte liefhebberssoort. Je hebt er maar een stuk of zeven, acht van nodig om de border een bijzonder accent te geven. Een goede aanvulling van een pluk siergrassen, papavers of paarsbloeiende salie. Voor volle zon.

Allium nigrum
Zwarte look

Dit is een verwarrende naam want de bloem (een plat scherm met daarbovenop een halve bol) bloeit wit. Het zijn de zwarte zaaddozen die voor de naam 'zwarte look' zorgen. Een van mijn favorieten, want dit is een ijzersterke soort die zich goed vermeerderd en het ook in halfschaduw nog naar zijn zin heeft. De bloei begint half mei en houdt lang aan. Tijdens de bloei verwelkt het blad, maar dat kan gewoon weggeknipt worden. Op het moment namelijk dat de bloei begint is de nieuwe bol voor volgend jaar al uitgegroeid. Met zijn ongeveer 80 cm hoogte een indrukwekkende soort.

Allium roseum
Sierui

Behoort tot de categorie 'fijnbloemige sieruien', want de bloemetjes zijn klein en staan op 30 cm hoge steel-tjes. Maar zeer de moeite waard, want eind mei begint de eerste bloei met witroze, papierachtige bloemetjes waarin ook al snel rode, glanzende besjes verschijnen. Dat zijn broedbolletjes die ervoor zorgen dat deze soort zich gestaag uitbreidt, mits in volle zon en op een niet al te vochtige plek. *Allium roseum* maakt weinig blad en is daardoor ook heel geschikt voor in een pot.

Allium unifolium
Amerikaanse ui

Deze *Allium* is eveneens fijnbloemig, tussen de 20 en 30 cm hoog, met lilaroze bloemetjes vanaf eind mei. Vermeerdert zich goed op een zonnige plek in liefst enigszins vochtige grond. Het is ook een goede snijbloem voor kleine boeketjes, bijvoorbeeld samen met juffertje-in-het-groen (*Nigella*). Heel anders, maar ook prachtig is de combinatie met dieppaarse bloemen van in dezelfde tijd bloeiende *Geranium 'Rozanne'* (ooievaarsbek) of *Salvia nemorosa* (salie).

Allium 'Violet Beauty'
Sierui

Deze sierui heeft een luchtige, transparante bloem met een lilaparse kleur. De bloem is niet helemaal kogelrond, maar iets afgeplat aan de onderkant en geeft een subtiele geur af. De hoogte is 70 cm. Het fijne van deze soort is dat hij overal inpasbaar is, omdat hij niet overheerst zoals andere grootbloemige sieruien soms doen. Andere positieve kenmerken zijn de late bloei, eind mei, en de eigenschap om zich snel te vermeerderen. Ook weer voor volle zon.

Anemone blanda 'Blue Shades'
Voorjaarsanemoon of oosterse anemoon

Een vroege bloeier die op een warm plekje al in februari zijn blad laat zien. De bloei volgt in maart, met tot 10 cm hoge bloemetjes in verschillende blauwtinten. Het is een makkelijke groeier voor zowel zonnige als meer schaduwrijke plekken. Als ze het een keer ergens goed doen, zullen ze ieder jaar trouw terugkomen en zich langzamerhand uitbreiden. Naast deze blauwe zijn er ook varianten in stralend wit en in roze.

Anemone nemorosa 'Robinsoniana'
Bosanemoon

Familie van de wilde, witte bosanemoon, maar deze wordt veel hoger. Deze variëteit heeft heel lichtblauwe, naar grijsig neigende bloemen die het mooist tot hun recht komen op een beschaduwde plek, bijvoorbeeld onder bladverliezende heesters. De bloeitijd is maart-april en de maximale hoogte is 20 cm. Ook deze anemoon breidt zich langzaam uit tot grotere groepen.

Camassia leichtlinii 'Alba'
Indianenbloem

Komt oorspronkelijk uit Noord-Amerika en heet daar 'indianenbloem' omdat de bollen door de indianen gegeten werden. Deze witte variant bloeit later dan alle blauwbloeiende *Camassia's*, rond eind mei. Rondom 1 meter hoge bloemstengels verschijnen dan stervormige, roomkleurige bloemetjes die samen een lange aar vormen. Indrukwekkend en langbloeiend! Voor enigszins vochtige grond en een zonnige plek. Ook na de bloei nog lang mooi met decoratieve zaadtoortsen.

Camassia quamash
Indianenbloem

De minivariant in licht violetblauw, tot 30 cm hoog. Bloeit in mei-juni met bijna fragiele bloemen die het mooist zijn in grote groepen in een natuurlijke omgeving zoals een bloemenweide of in een boomgaard. Heeft een voorkeur voor vochtige plekken en zon, maar kan ook wel een beetje schaduw verdragen.

Narcissen

Narcissen zijn er in heel veel soorten en maten waaronder kleinkronig, grootkronig, gevuldbloemig en trompetnarcissen, te veel om hier op te noemen en te beschrijven.

Mijn voorkeur gaat uit naar de meer bescheiden narcissen, met niet al te grote bloemen en in gedempte kleuren zoals wit, crèmewit of zachtgeel. Narcissen die eigenlijk overal bij passen, maar die je ook nodig hebt voor dat vroege voorjaarsaccent.

Narcissen gedijen het beste op vochtige grond en de meeste verdragen een behoorlijke hoeveelheid schaduw. Je kunt ze jaren achter elkaar op dezelfde plek laten staan totdat er misschien een voorjaar komt waarin ze meer blad dan bloemen geven. Dan is het moment aangebroken om ze na de bloei op te rooien, de klisters (plakkaten van in de loop der jaren gevormde nieuwe bollen) uit elkaar te halen en opnieuw te planten in kleine plukjes die zo weer ruimte krijgen om zich te ontwikkelen.

Mijn favorieten zijn:

Narcissus 'Dove Wings'
Narcis

Deze narcis heeft duidelijk naar achteren wijzende dekblaadjes (zo heten de bloemblaadjes van narcissen) en een roomgeel trompetje, niet hoger dan 25-30 cm en bloeiend in april.

Narcissus 'Elka'
Narcis

Heeft een witgele trompet die tijdens de bloei verloopt naar zuiverwit en helderwitte dekblaadjes. Hoogte 20-25 cm en eveneens bloeiend in april.